

Kultuur > Teater

TELLIJALE

ARVUSTUS > Las vahtrad õitsevad, las langetavad lehti...

Pille-Riin Purje
teatrivaatleja

20. mai 2025, 00:01

▶ Kuula

Elise Metsanurk (vasakult), Mari Abel ja Kaie Mikhelson oleks nagu üks ja seesama naine, erinevas elueas. FOTO: HERKKO LABI

Ekspeditsiooni uuslavastuse «Eeter» eeltutvustus kuulutas, et kasutatakse katkeid raadio otse-eetris tehtud telefonikõnedest. Vikerraadiol oli plaan tähistada oma kevadist sünnipäeva «Eetrit» vaadates, ilmselt oleks saalis tekkinud isevärki kollektiivne absurditunnetus, paraku jäi see etendus ära. Üksipäini «Eetrit» jälgides näis raadiosse helistajate osakaal võrdlemisi kõrvaline, vaikust oli laval tuntavalt rohkem kui sõnu.

Arthur Arula põhjalikus stsenograafias on Sakala teatrimaja piklikus kammersaalis tihedalt ligistikku erinevad tegevuspaigad, ühes otsas korrusmaja rõdu, teises auto, vahepeal magamistuba, linnaliinibuss validaatoriga, lastetuba, hauaplats kalmistul, lühtri ja pidulikult kaetud lauaga külalistetuba, hambaarstitool, triikimislaud... Publik vaatleb toimuvat kahel lavaküljel. Kolm näitlejannat vahetavad mänguruumi. Läbiva motiivina kuuldu Arne Oidi laul «Akna!», tekst Arvi Siig.

«Eeter»

Lavastaja Ringo Ramul

Dramaturg Priit Põldma

Kunstnik Arthur Arula, valguskunstnik Priidu Adlas, heliinstallatsiooni autor Lauri Lest

Helikujundaja Raido Linkmann

Laval Kaie Mihkelson, Mari Abel, Elise Metsanurk

Ekspeditsiooni esietendus 29. märtsil Sakala 3 teatrimaja kammersaalis

Kes meloodiat kuulatades laulusõnu hästi mäletab, tajub kujundina naise eluteed: nõnda oleksid Elise Metsanurk, Mari Abel ja Kaie Mihkelson nagu üks ja seesama naine, erinevas elueas. Kummatigi viibivad nad mõnel hetkel ka kolmekesi koos. Ja paaril korral tabab naist ängistav lämbumise atakk, mida keegi ei märka – valus allusioon nii üksilduse kui ka koroona. Sedakaudu tekib kahtlus, kuidas publiku silme all noorelt või keskeas surnud naine on siiski vanemaks elanud. Aga küllap ei maksa «Eetrit» ülemäära ratsionaalselt tõlgendada.

Üksindus ja üksildus

Igatahes on üksindus ja üksildus nais(t)e pärusmaa. Olin isegi üllatunud, kui saalist lahkudes kiikasin hauaplaati, mida ma oma sektorist etenduse ajal ei näinud. Tohoh, leidsin sealt mehe nime. Järelikult on keegi mees naise elus ikkagi millalgi olnud?! Puhaku ta rahu.

Minu meelelaadile mõjus «Eeter» üsnagi depressiivselt, aga see on teadagi individuaalne. Veider, aga ootuspärane ängiseos tekkis ka Ramuli-Põldma-Arula loodud seisundilavastusega «Kolm ahvi» (Ugala 2022), kuigi toonane terav ja sarkastiline isolatsioonimudel toimis tublisti rängemalt.

«Eetris» leidub leevendava või jabura koomika viive, näiteks hambaarstitooli unustatud patsiendi intermeedium. Vastakaid tundeid tekitab stseen, kus noorem naine (Metsanurk) kuulab kassetile salvestatud eufoorilise sariõnnitleja raadiosõnumeid ja teeb lausa autistliku järjekindlusega märkmeid.

Kaie Mihkelson «Eetrit» päästmas. FOTO: HERKKO LABI

Omamoodi hirmutava mõjuga oli minu jaoks helivoog hämaruses, mis praegusajast loomulikult seostub sõjaga, õhurünnakuga, vaikset paanikat võimendamas tõik, et saalist pole võimalik märkamatult välja hiilida, jääb vaid alistunult oodata, millal laes rappuv lühter tükkideks puruneb ja tükid publikut veristavad. Heakene küll, eks ma tempisin oma õõva eneseirooniaga, aga see ei kukkunud välja üdini edukalt.

Rahustav kaitseingel

Koduteel mõtlesin trotslikult nagu jonnakas plika: no nüüd ei tahaks enam raadiot mängima pannagi! Kentsakas ja irriteeriv paralleel tekkis «Eetrit» vaadates Draamateatri lavastusega «Eneseabiõpik» (lavastaja Tiit Ojasoo), justkui teise ja esimese Eesti üksinduse mudelid, üks argiselt proosaline, teine salvavalt glamuurne – ehkki see kahe Eesti retoorika on loodetavasti juba kohatu.

Koduteel mõtlesin trotslikult nagu jonnakas plika: no nüüd ei tahaks enam raadiot mängima pannagi!

Loogilisem seos, mis hästi sobitub Ekspeditsiooni konteksti, tekkis aga hoopiski Lauri Lagle kunagise lavastusega «Kolmapäev» (NO54, teater NO99, 2014), seda enam, et Mari Abel ja Kaie Mihkelson mängisid ka seal, kvartetis olid veel Eva Koldits ja Inga Salurand, etendati stseene naiste argipäevast. Ent «Kolmapäeva» järelmõju olen enda jaoks sõnastanud kergusemõõtmega.

«Eetri» n-ö päästis minu jaoks Kaie Mihkelsoni osalemine. Kõik kolm näitlejat tunnetavad tervikut nüansitäpselt, ometi mõjub just Mihkelson kui rahustav kaitseingel. Piduliku punase kleidi triikimisest kujuneb üks läbivaid rituaale, aga kui nooremad naised vaid valmistuvad peoks, mis ei saabu ega saabu, siis Mihkelsoni tegelane tõmbab viimaks kleidi selga. Mõõnan, et sedagi võib tõlgendada mitut moodi, ometi sisendas kleidi stiilne kandmine lootust, kirkamat ja julgemat elutahet. «Ei aknaklaasid vihma, tuules, tuisus pehki. Üks naise nägu ikka vaatama sealt jääb.»